

ŞEHİRİ ŞAHİN

Süleyman Demirel Üniversitesi

Filoloji Bölümü, Yüksek Lisans

Öğrencisi Almatı / KAZAKISTAN

ÇEVİRİ ÜZERİNE

Çeviri deyince akla hemen sadece: "Bir dilin başka bir dile çevrilmesi gelmemelidir". Çünkü çeviri: " Bir dilden başka bir dile, bir dünyadan başka bir dünyaya, bir kültürden başka bir kültüre başlayan yolculuğun adıdır". Bu yolculuğun da o kadar kolay bir yolculuk olduğu düşünülmemelidir. Basit bir tanımla tanımlanamayan, belki üç harften oluşan ama taşıdığı mana itibariyle enginlere sığmayan dili kullanıyorsunuz.

Bir insanın, bir toplumun, bir kültürün aynası; ruh dünyasının kilidi olan bir diller arası yolculuk yapıyorsunuz. Siz bu kilidi kullanmasını başarabildiğiniz ölçüde çeviri yapabileceksiniz. Yoksa sözüyle, sazıyla, kültürüyle ruh dünyasıyla gergef gibi nakış nakış işlenmiş bir dili çözmek hiç de öyle kolay bir şey değildir.

Yusuf Alan "Lisan ve İnsan" adlı kitabında: "Farklı kültürler içinde yoğrulmuş farklı diller arasında bir köprü kurmak, insan olmanın getirdiği ortak noktalar yardımıyla paylaşmanın zevkini tatmaktır çeviri." der. Köprüler kurmak, paylaşmanın zevkini tatmak kimsenin hayır diyemeyeceği bir şey. İşte insan bunun için çeviri yapar, bunun için çeviriye gerek vardır.

Biz insanlar dilimizle, dinimizle, kültürümüzle aynı dünyada farklı dünyalar yaşıyoruz. Fakat sonuçta hepimizin ortak bir noktası var: "İnsan olmak". İnsan olmanın getirdiği evrensel bir dil var. Ve herkes bu dilden anlar. Ne tercümeye gerek vardır ne de tercümana. O da sevgi ve şefkattir. Evet sevginin ve şefkatin dilini herkes anlar. Siyah da olsa beyaz da olsa bir bebeğin tebessümü herkesin içini ısıtır, gözyaşları da yüreğini acıtır. Bir tavuğun yavrularını koruması için arslana kafa tutması neyin tercümesini gerektirecek ki?

Tercüme, tercüme gerektiren yerde yapılmalıdır. Kurulmuş köprülerin değil, kurulacak köprülerin inşasına bakılmalıdır.

"Paylaşmanın zevkini tatmaktır" demiştik çeviri için. Evet, paylaşmanın zevkini tadabilmek için tadında bir çeviri yapmak gerekir. Anlaşılmayan bir şeyin manası yoktur. Çünkü anlaşılmayan şey, ruhumuza bir köprü kuramaz. Ne kadar alımlı çalınmış da olsa, enginler kadar mana da taşısa anlaşılmayan şeyin kıymeti hiç hükmündedir. Bir horoz için bir inci tanesinin ne önemi var? Fakat bir buğday tanesinin ise kıymeti tartışılmaz. Bir şey ancak manası anlaşıldığı zaman değer kazanır. Zümrütün bakırcılar çarşısında işi ne? O, sarrafının elinde olmalı ki değeri anlaşılmalı.

Tadında bir çeviri yapabilmek için çevirisi yapılacak metnin manasıyla, mesajıyla, üslubuyla, ruhuyla kısacası her yönüyle ele alınıp hissettirilmesi gerekir. Bu yüzden rast gele eline sözlük alan her kişi çeviri yapamaz. Her işin bir usulü vardır. Usulsüz giden yolsuz kalır. Yoksa paylaşmanın zevkine asla

varılmaz. Çünkü daha önce de dediğimiz gibi manası, mesajı anlaşılamayan ya da yanlış anlaşılan bir sözün ne gibi bir değeri olabilir ki? J. Joubert: " Kelimeler cama benzer, göstermeye yardım etmedikleri vakit görüşe engel olurlar" der.

Joubert çok haklı. Gerçekten kelimeler bir ayna gibidir. Bir ruhun, bir kültürün, bir milletin aynası. Kelime aynası öyle parlak olmalı ki bir kültürü, bir milleti, bir ruhu anlayabilelim; anlayıp köprüler kurabilelim.

Görüldüğü üzere çeviri yapmak hiç de öyle kolay bir şey değildir. Büyük sorumluluk gerektirir. Çeviri yapacak kişi de bu sorumluluğun bilincinde olarak iş yapmalıdır. O, bir pergelin iki ucu gibi olmalıdır. Kaynak metnin de hedef dilin de mesajını iyi kavramalı, dil kurallarını iyi bilmeli, psikolojisine vakıf olmalıdır. Adeta o iki dilin de emzirdiği çocuk olmalıdır. Ancak bu da yeterli değildir. Çünkü: "İyi bir çeviri dil bilmenin haricinde bazı niteliklere sahip olmayı gerektirir. Çevirmenin edebiyata olan yakınlığı, yorumlama yeteneği ve tecrübesi gibi."

Evet gerçekten de sadece bilgi yetmez. Sevgi, ilgi, alaka ve yetenek de oldukça önemlidir. Sevgisiz, ilgisiz, yeteneksiz bir kimsenin yapacağı çeviri tatsız tuzsuz bir aşa benzer.

Tüm bunların yanı sıra her şeyin tam anlamıyla tercüme edilebileceğine inanıyorsak yanılıyoruz demektir. Tercüme edilemeyecek değerlerimiz de vardır. Burada Goethe' nin sözüne kulak verelim. Bakın Goethe çeviri konusunda ne diyor: "Çeviri bir halının ters yüzüne benzer. Bir yüzü öteki yüzünün ancak bir izdüşümü olabilir."

Hal böyle olunca şiirlerimizin, atasözlerimizin, deyimlerimizin taşıdığı mana ve ruh tam olarak yansıtılamaz. O yüzden çeviri yapacak kişinin şiirden, sözün ruhundan, sözün kültüründen anlıyor olması gerekmektedir.

Mesela, Atilla İlhan'ın 'Ben Sana Mecburum' adlı şiirinde sözcük ancak 'sensiz yapamıyorum, sana çok tutkunum, bağlıyım' anlamındadır. Yine başka bir Ozan'ın- Cemal Süreyya- " Sen yüzüne sürgün olduğum kadın" dizesindeki "sürgün olmak" eyleminin kullanışı da alınmış bir kullanım değildir."

Evet, "Ben sana mecburum", "sen yüzüne sürgün olduğum kadın" cümlelerinin tam anlamıyla başka bir dile tercümesi nasıl yapılabilir ki? Şiir çözümlemesi heyecan verici bir okyanus gibidir ama okyanustur nihayetinde. Dibindeki inci mercanları çıkarmak kolay değildir öyle. Ses uyumuyla, kafiye örgüsüyle, anlam bütünlüğüyle, ahengiyle şiirin giydiği elbiseyi başka bir dile öylece giydirmek kolay değildir. Mesela Mevlana' nın:

Kim o deme

Benim ben

Kapına gelen öyle bir ben ki

Baştan başa Sen!

şiirindeki manayı başka bir dilde aynıyla nasıl yansıtacağız?

Mesela: "Hüsnü niyet öyle bir kimyadır ki şişeyi elmas, toprağı altın yapar." Söyleyin bakalım bu güzellik aynıyla başka hangi dilde var?

«Deyim niteliği taşıyan sözleri, kalıplaşmış öğeleri bir dile tam karşılığını bularak aktarmak kimi zaman bütün olanak dışına çıkar. Örneğin: «Düğün değil, bayram değil eniştem beni niye öptü?», «Kızım sana söylüyorum gelinim sen anla», «Dimyata pirince giderken eldeki bulgurdan olmak» gibi deyimleri başka dillere çevirmek değişik kültürlerden kimseleri hiçbir şey anlamayacakları sözlerle karşı karşıya bırakmak olur»

Çeviri ile pek ilgisi yok belki ama burada sizinle yıllar önce yaşadığım bir anımı paylaşmak istiyorum. Öğrencilerin kompozisyonlarını okuyordum. Kazak bir öğrenci "karnım acıktı yerine, göbeğim acıktı" yazmış. Bu hatırayı hatırladıkça hala çehremi bir tebessüm sarar.

İşte insanı tebessüm ettirecek bir örnek daha: "destiny (kader) – density (keder)." Bir filmde yapılan espiri şu şekildedir: Bir adam dil sürçmesiyle 'Sen benim kaderimin önüme çıkardığı insansın' diyecekken 'Sen benim kederimin önüme çıkardığı insansın' der.

Görüldüğü üzere dili kullanmak çok önemli, "Karnım acıktı" yerine "Göbeğim acıktı", "Sen benim kaderimin önüme çıkardığı insansın" yerine "Sen benim kederimin önüme çıkardığı insansın" denilebiliyor. "Bir dili öğrenirken karşılaştığımız zorluklar ana dilimizin iç yapısıyla, öğrendiğimiz yabancı dilin iç yapısı arasındaki ayrılıklardan gelir."

"Çeviri uzmanlık gerektirir." Çünkü her alanın çevirisi vardır ama herkes her alanda çeviri yapamaz. Mesela: hukuk alanında, ticari alanda, tıp alanında, bilgisayar alanında ve edebi alanda uzman kişi olmazsa doğru tercüme yapılamaz. Yanlış tercüme de büyük felakete yol açar. Sonra körle yatan şaşı kalkar.

"Çevirinin bir sanat mı yoksa bir zanaat mı olduğu tartışılmaktadır. Edebiyat çevirmenleri sanat olduğunu savunurlar. Çoğunlukla teknik iş ve yasal dökümanları çeviren diğer çevirmenler zanaat olduğunu düşünürler."

Bence çeviri zanaatın kolundaki altın bilezik olan sanattır. Sanattan anlıyorsan o işin zanaatkarlığını yapabilirsin. Sadece bilgi yeterli değildir. Bilgi kadar o bilgiyi işlemek, süslemek ve ortaya koymak da önemlidir.

Bilgisayarlar da çeviri yapar. Ama ona gereken ruhu verebilir mi? Ben bilgisayar çevirisini adeta taştan yapılmış bir insan heykeline benzetiyorum. Madde var ama köprüler kuracağımız, paylaşmanın zevkini yaşayacağımız mana var mı?

Sonuç olarak: "Tercüme, bir sözün üslup, mana ve mesaj gibi bütün özelliklerini mümkün olabildiğince benzer bir şekilde başka bir dile aktarmaktır. Bu özellikleri aktarırken tam bir benzerlik sağlamak hemen hemen imkansızdır. Çünkü insanlar farklı milliyet, farklı kültür ve farklı hayat felsefelerine sahiptirler. Bu farklılıklar insanların eşya ve hadiselerle değişik yorumlar getirmesine sebep olmaktadır. Kelimeler ve onların zihinde uyandırdıkları kavramlar her kültürde ayrı bir yere sahiptir."

Bu yüzden çeviri işi zor bir iştir.

KAYNAKLAR

1. Yusuf Alan, Lisan Ve İnsan, Töv Yayınları, İzmir, 1994
2. Genç Beyin Dergisi, Yıl: 7, Sayı: 78, 2008
3. İnternet: google.com.tr, Safiye Tıngır, Çeviri Hizmetleri
4. Yusuf Alan, Lisan Ve İnsan, Töv Yayınları, İzmir, 1994
5. Prof. Dr. Doğan Aksan, Her Yönüyle Dil, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2009
6. Prof. Dr. Doğan Aksan, Her Yönüyle Dil, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2009
7. Yusuf Alan, Lisan ve İnsan, Töv Yayınları, İzmir, 1994
8. Prof. Dr. Doğan Aksan, Her Yönüyle Dil, Türk Dil Kurumları Yayınları, Ankara, 2009
9. İnternet: google.com.tr, Safiye Tıngır, Çeviri Hizmetleri
10. İnternet: google.com.tr, Safiye Tıngır, Çeviri Hizmetleri
11. Yusuf Alan, Lisan Ve İnsan, Töv Yayınları, İzmir, 1994

ÖZET

Bu çalışmada çevirinin ne manaya geldiği, çevirinin önemi, çevirinin zorlukları ve dikkat edilmesi gereken hususların neler olduğu ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Çeviri önemli meselelerden biridir; çünkü bir başkasının dünyasını anlamaya çalışmak kolay değildir. Bu yüzden çevirmenler büyük bir sorumluluğun altına girdiklerinin farkında olmalıdırlar.

Ergün AKGEDİK

Süleyman Demirel Üniversitesi

Yüksek Lisans Öğrencisi

YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE DRAMANIN ÖNEMİ VE ÖĞRETMENİN ROLÜ

Drama, yapmak, uğraşmak anlamına gelmektedir. Zamanımızda ise drama, daha çok oyun, tiyatro sanatı yerine kullanılmaktadır. Bütün bunları değerlendirdiğimizde dramaya kısaca yaşama sanatı diyebiliriz [1, 39].

Drama, öğrencilerin hangi durumlarda nasıl davranmaları gerektiğini yaşayarak öğrendikleri bir uygulamadır [2,73]. Drama, katılanların "içinde yaşadıkları" bir süreçtir. Sadece dışarıdan pasif olarak izledikleri bir teknik değildir. Onun için drama sadece seyirciler için oynanmaz. Dramaya katılanlar oyunu kendileri için oynarlar.